

FOLKETINGET

Uddannelsesudvalget (2. samling)
UDU alm. del - Bilag 216
UVT alm. del - Bilag 132
Offentligt

Udvalget for Videnskab og Teknologi
Uddannelsesudvalget

Til: Udvalgets medlemmer og stedfortrædere
Dato: 16. april 2008

Videnskabsudvalgets og Uddannelsesudvalgets
møde med Danske Universiteter 15. april 2008

Ni medlemmer af UVT og UDU deltog i det årlige møde med Danske Universiteter, hvor universiteternes bestyrelsesformænd, rektorer og direktører også deltog. Mødet fandt sted på IT-Universitetet. Formanden for Danske Universiteter er Johannes Due (SDU-formand) og Rektorkollegiets formand (Jens Oddershede (SDU) er talsmand. Formandsskabet indledte drøftelserne og prorektor Nina Smith, AAU, gav oplæg om Erasmus Mundus-problemerne.

Danske Universiteter havde udarbejdet det vedhæftede oplæg, som indeholder dagsorden for mødet, deltagerliste samt notater om en række emner, som blev drøftet:

- Handlefrihed og selveje
- Universiteternes bevillinger, herunder
 - Basismidler og konkurrenceudsatte midler 2006
 - Overhead
 - Ændring af overheadsatser
 - Model til fordeling af basismidler efter resultater
- Erasmus Mundus (særligt med manglende afklaring vedr. 2008)

Rigsrevision og udviklingskontrakter. Jf. drøftelserne på mødet om Rigsrevisionen bemærkes det, at der netop i denne uge omdeles en beretning fra Statsrevisorerne (og Rigsrevisionen, 11/07) om Universiteterne. Statsrevisorerens beretning kan findes i sekretariatsnotat, UVT alm. del – **bilag 128**. Bemærk også VTU-ministeriets notat om indgåelse af udviklingskontrakterne med universiteterne for 2008 – 2010, jf. UVT, alm. del – **bilag 122**. Se evt. også: <http://www.ubst.dk/institutioner-og-okonomi/udviklingskontrakter-resultatkontrakter>

Med venlig hilsen

Lisa Goth og Finn Skriver Frandsen,
udvalgssekretærer

 DANSKE UNIVERSITETER
UNIVERSITIES DENMARK

Udvalget for Videnskab og Teknologi & Uddannelsesudvalget

Tirsdag den 15. april 2008
IT-Universitetet i København

Johannes Due Syddansk Universitet

Præsentation af Danske Universiteter
&
Regelforenklning og frihedsgrader

Danske Universiteter

- Stiftet med virkning fra 1. januar 2008
- Interesseorganisation for de 8 danske universiteter
- Danske universiteter består af et
 - Formandskollegium
 - Rektorkollegium
- Øverste ledelse er præsidiet
- Talsmand er Rektorkollegiets formand

Formål med Danske Universiteter

- Fremme Universitetssektorens fælles synlighed og gennemslagskraft nationalt og internationalt
- Styrke sektorens interne samarbejde og erfaringsudveksling
- Identificere fælles holdninger
- Sikre universiteterne større autonomi og flere frihedsgrader
- Agere i forhold til lovforslag og initiativer fra VTU
- Udarbejde nøgletal og andre fælles statistikker

Regelforenklning og frihedsgrader

Hvad sagde vi sidste år?

- Universiteterne har aldrig fået reelt selveje, fordi startkapitalen er for lille
- Vilkårene for overtagelse af bygninger er endnu ikke kendt
- Universiteterne er fortsat underlagt dobbelt revision
- Det er vanskeligt at oprette lederstillinger (antallet er centralt fastsat)
- Der kommer (f.eks. med universitetslovsforslagene) stadig mere specifikke lovkrav til, hvorledes universiteterne skal håndtere problemer med gennemførelse og frafald
- Lovgivningen gør det fortsat vanskeligt at oprette joint degrees.

- Og hvad er der sket?

- Vi har fortsat ikke ejerskab til egne bygninger
- Selv om vi overtager bygninger, får vi næppe økonomisk dispositionsfrihed
 - (Begrænsning af lånemuligheder m.m.)
- Vi har stadig dobbelt revision
- OK-forhandlingerne har ført til en vis opblødning af styringen af stillingsstrukturen
- Der er fortsat en voldsom appetit på at styre uddannelsesforløbene
 - Frafald

Mere om regelforenklning

- Der har været et udvalgsarbejde om en række administrative forhold:
 - En række mindre forhold er afklaret
 - Vi mangler at få hævet beløbsgrænsen for forelæggelse for Finansudvalget
- Nyt udvalgsarbejde om regler på uddannelsesområdet
- Irritationsmomenter:
 - Årsregnskabslov
 - Dobbeltrevision
 - Lønstyring af topchefer

De store ting mangler

- DTU model for bygningsovertagelse
 - Vil give universiteterne økonomisk handlegfrihed
 - Fremme muligheden for at agere langsigtet og træffe flerårige dispositioner
- Vi har accepteret konkurrenceudsættelsen
 - Men så er der ikke behov for supplerende styring
- Brug udviklingskontrakterne til styring
 - Og lad bestyrelserne klare resten

 DANSKE UNIVERSITETER
UNIVERSITIES DENMARK

Jens Oddershede Syddansk Universitet

Universiteternes bevillinger

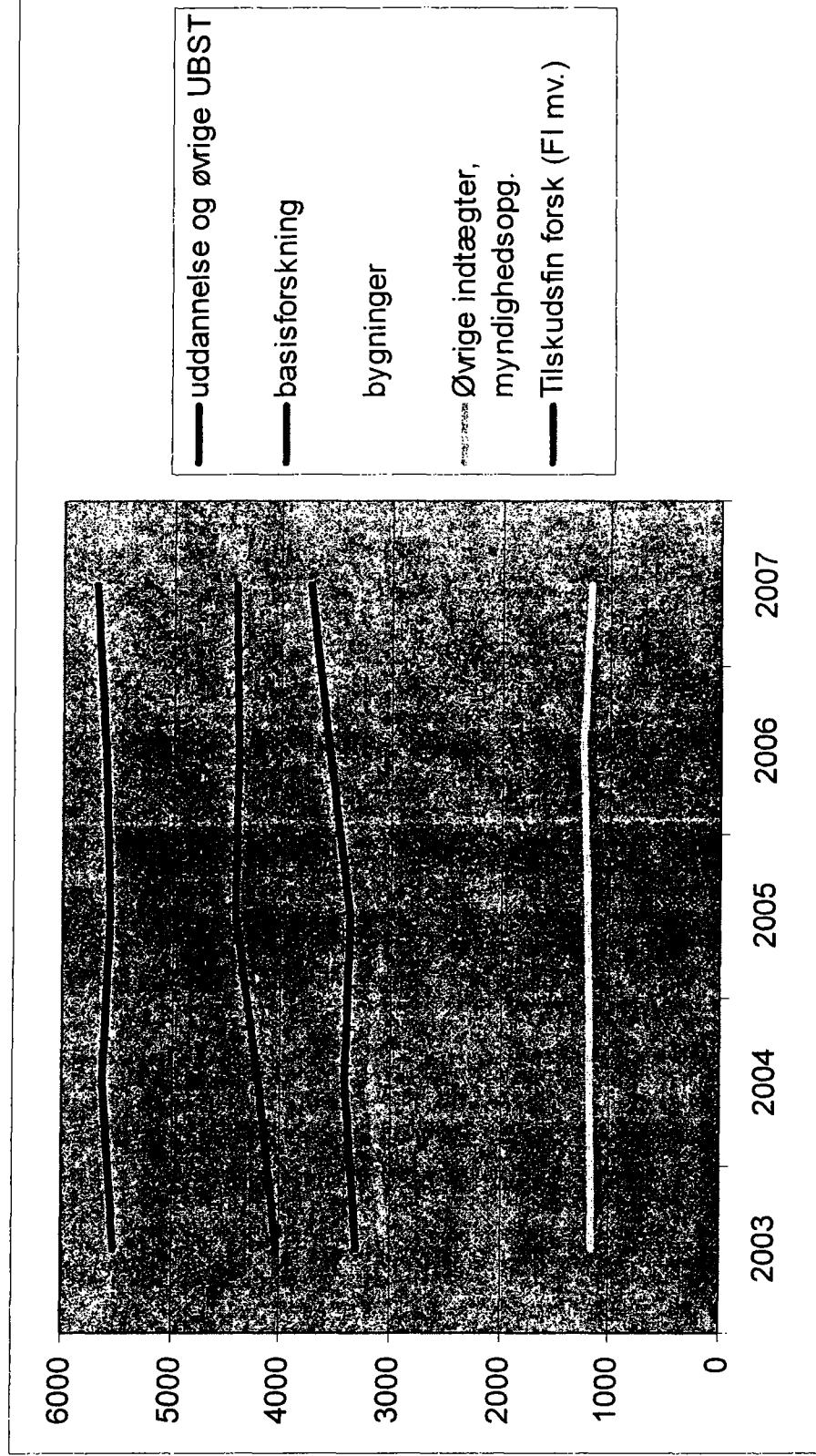

Universiteternes bevillinger

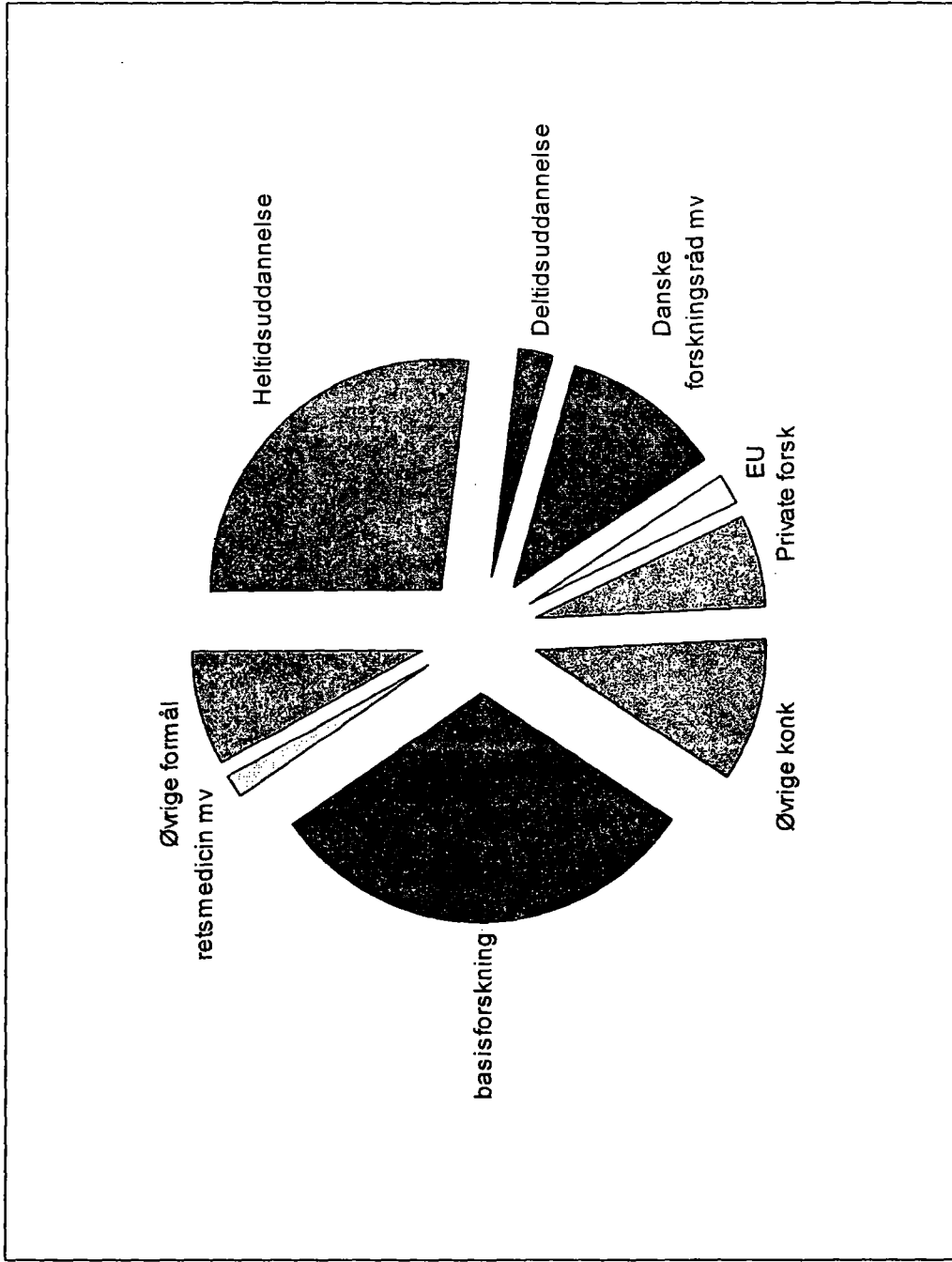
- Globaliseringsmidler, basismidler
 - Model til fordeling af basismidler
 - Overhead
-
-

Indtægter

mio 2008 kr

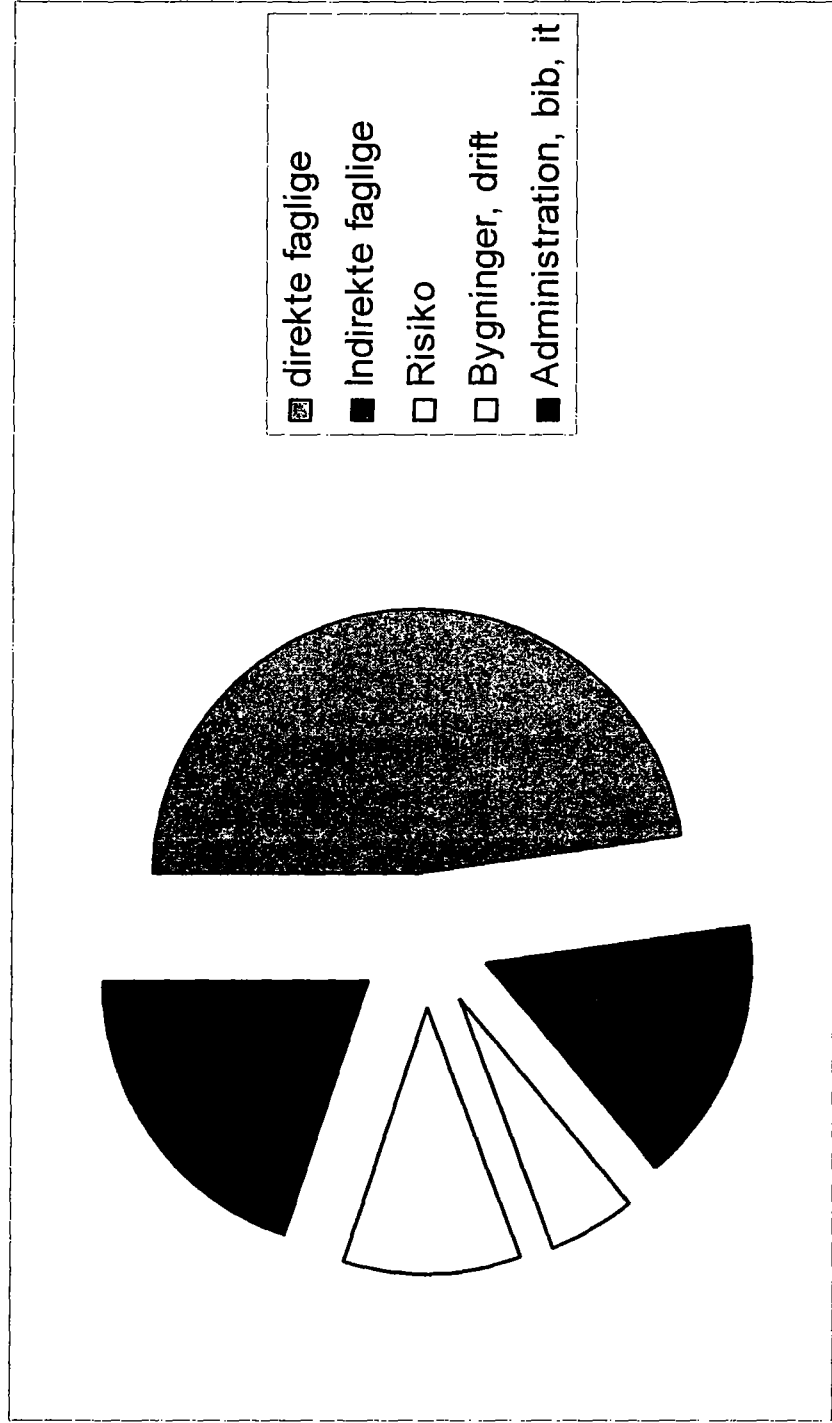
Basismidler og konkurrenceudsatte midler

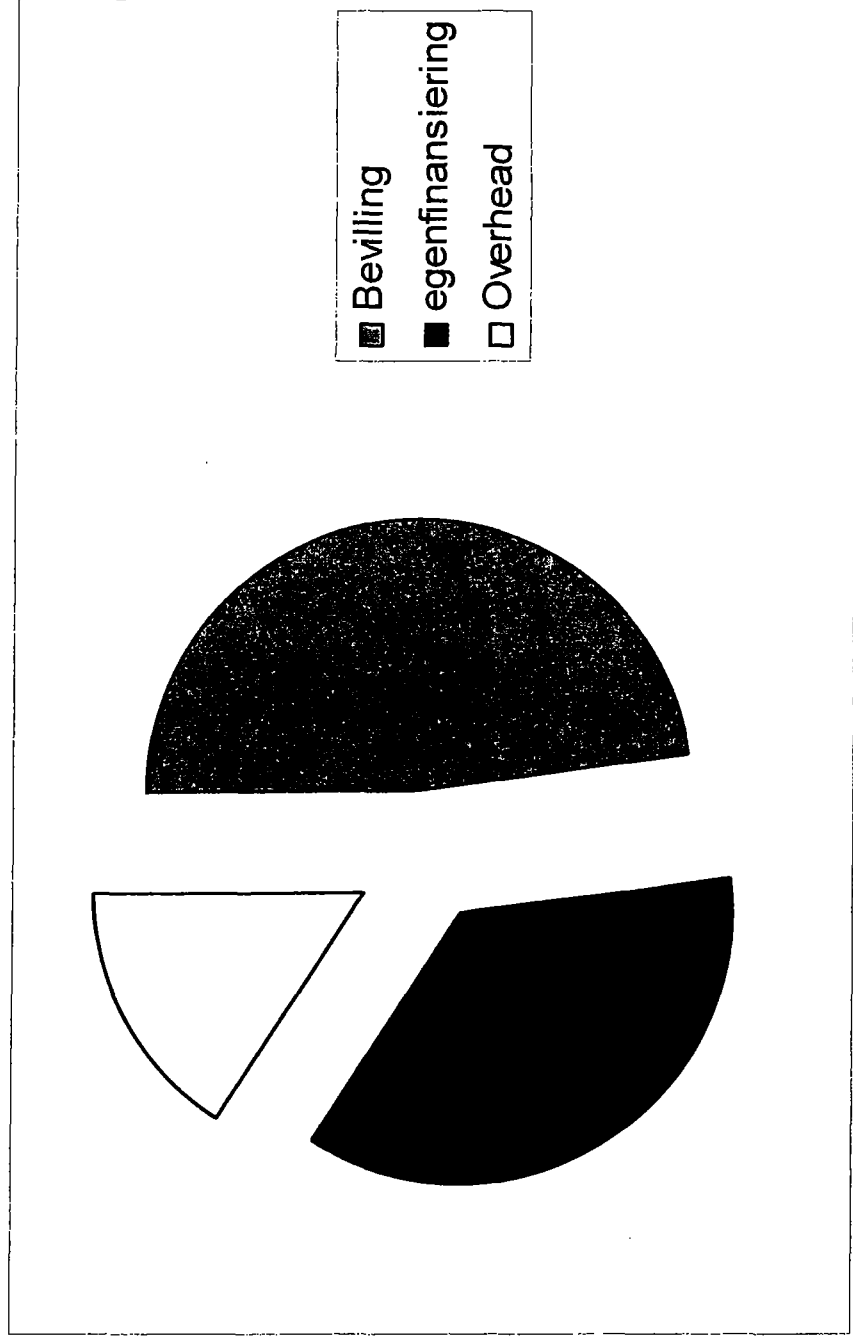
Model for fordeling af basismidler

- Saglig
- Simpel og gennemskuelig,
- Ikke store udsving fra år til år
- Ingen rangordning af universiteterne
- Bør afprøves på virkelige tal, før den implementeres.
- DKuni har tidligere peget på at 50-40-10 + en måling af forskningskvalitet kunne være en mulighed

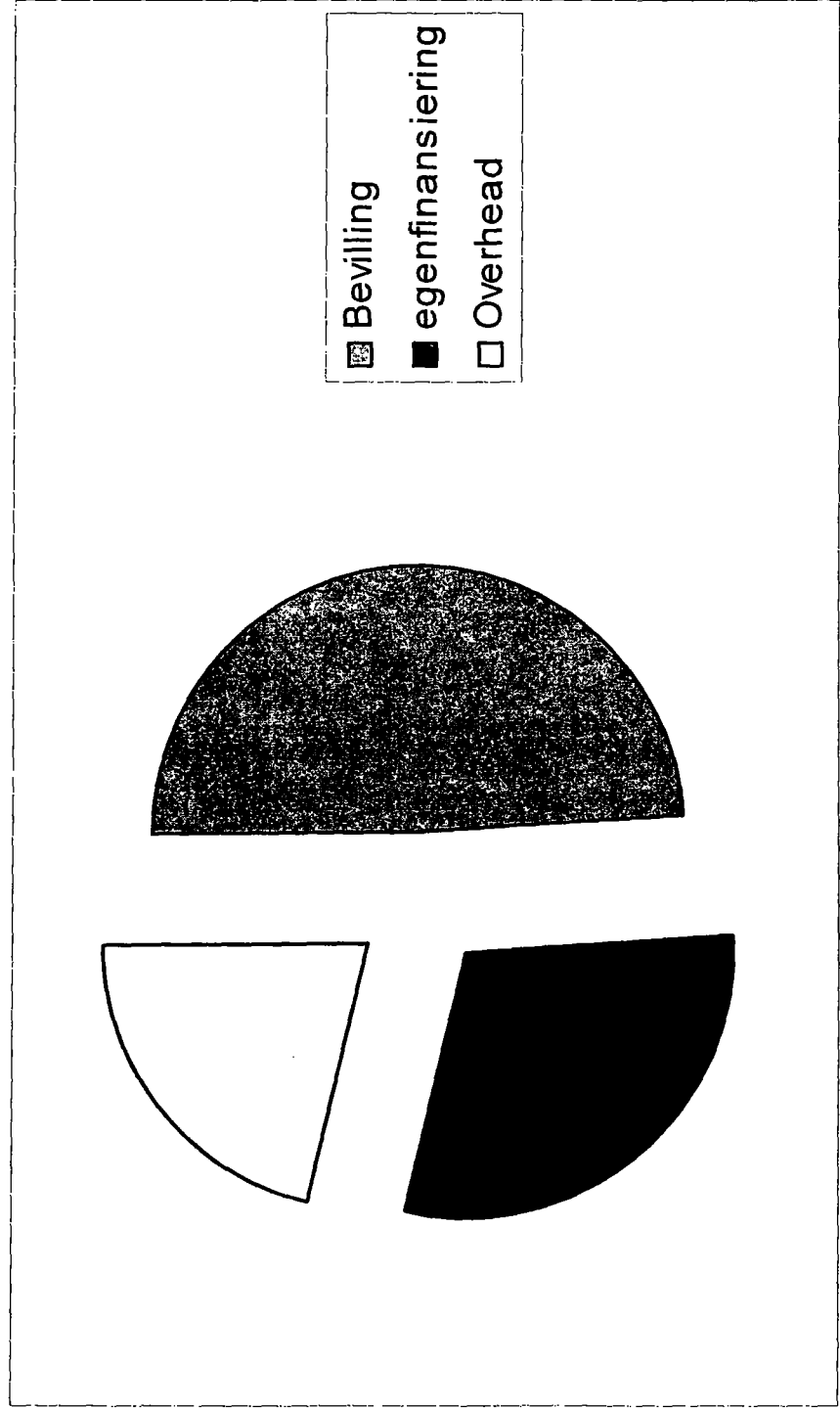
Udgifter til et eksternt forskningsprojekt

Egenfinansierings andel 2008

Egenfinansierings andel 44% (forslag)

DANSKE UNIVERSITETER
UNIVERSITIES DENMARK

Nina Smith
Aarhus Universitet

Erasmus Mundus

Hensigten med Erasmus Mundus-programmer

- Eliteuddannelser på højt internationalt niveau
- Sætte europæiske uddannelser på verdenskortet - samarbejde mellem europæiske universiteter
- Uddannelser, hvor mindst 3 europæiske universiteter fra mindst 3 europæiske lande samarbejder
- Tiltrække dygtige studerende fra lande uden for EU/EØS (tilknyttet EU-stipendieordning for studerende fra lande uden for EU/EØS)

Danske Universiteters deltagelse i Mundus

- I alt godkendt 103 Erasmus Mundus-programmer
- Danske Universiteter deltager i 13 Mundus-programmer
- Heraf koordineres 4 af et dansk universitet

EU-perspektiv

- Erasmus Mundus-programmet er vedtaget af ministerrådet i december 2003
- Danske universiteter har indgået forpligtende samarbejde i Mundus-konsortierne
- Konsortierne er forpligtet i forhold til EU-kommissionen
- Alle EU/EØS-borgere skal behandles ens og skal opkræves samme studieafgift, ifølge EU-lovgivningen og Mundus-programmet

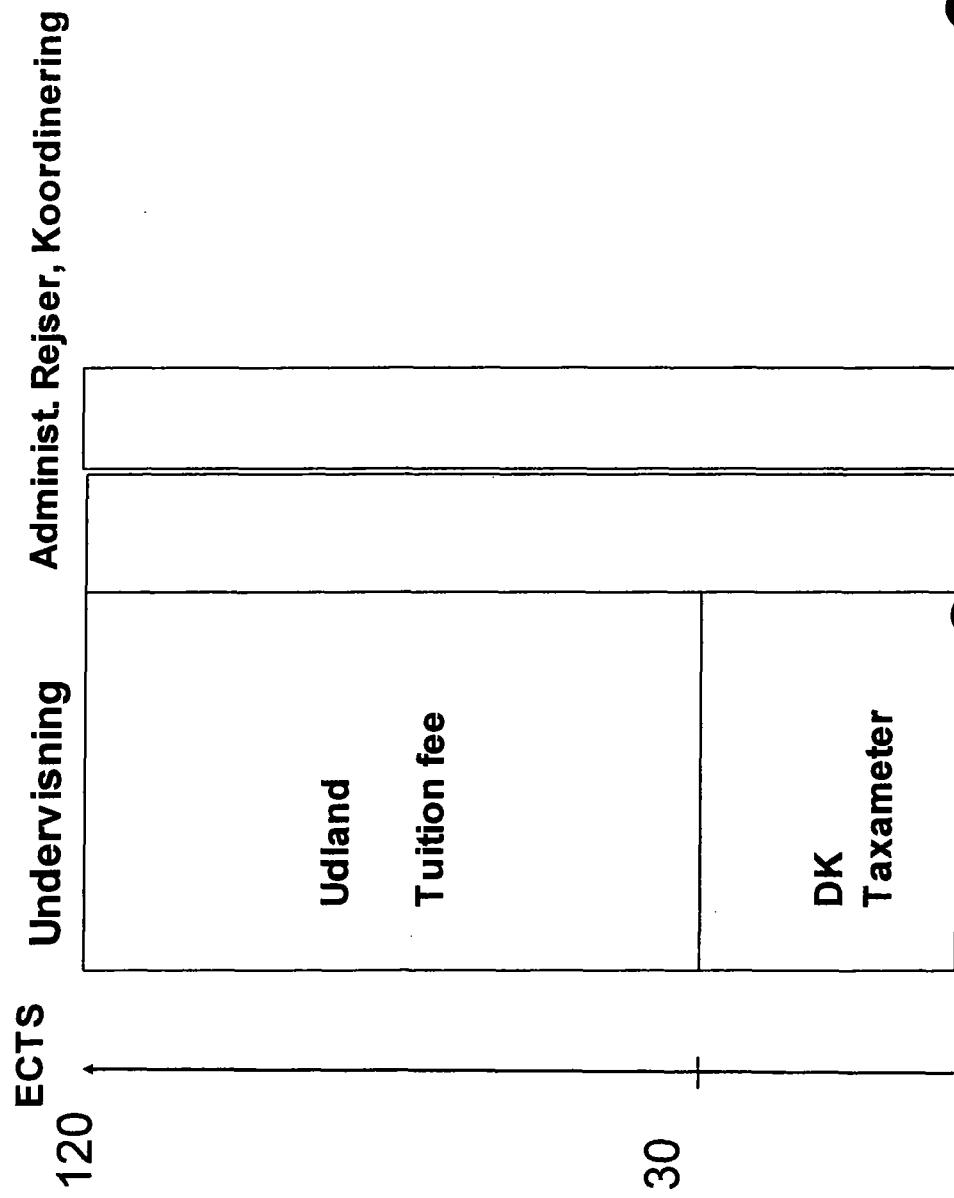
Aktuelle danske udfordringer i E.M - samarbejdet

- En-trøjedelskravet: 1/3 af uddannelsen skal foregå i Danmark (bekendtgørelse nr 931 om fælles og parallelforløb fra 2005)
- Betaling af taxameter for 3. landes studerende foreslås fjernet fra og med 2008 (høring om tilskudsbekendtgørelsen)
- **Økonomi:**
 - Tuition fees ved de fleste udenlandske universiteter, som der samarbejdes med, men brugerbetaling ikke tilladt på danske uddannelser, hvortil der ydes taxametertilskud
 - Danske taxametertilskud gives kun til uddannelsesdelen på dansk universitet
 - Administrations- og koordineringsudgifter dækkes ikke fuldt ud af EU-tilskuddet

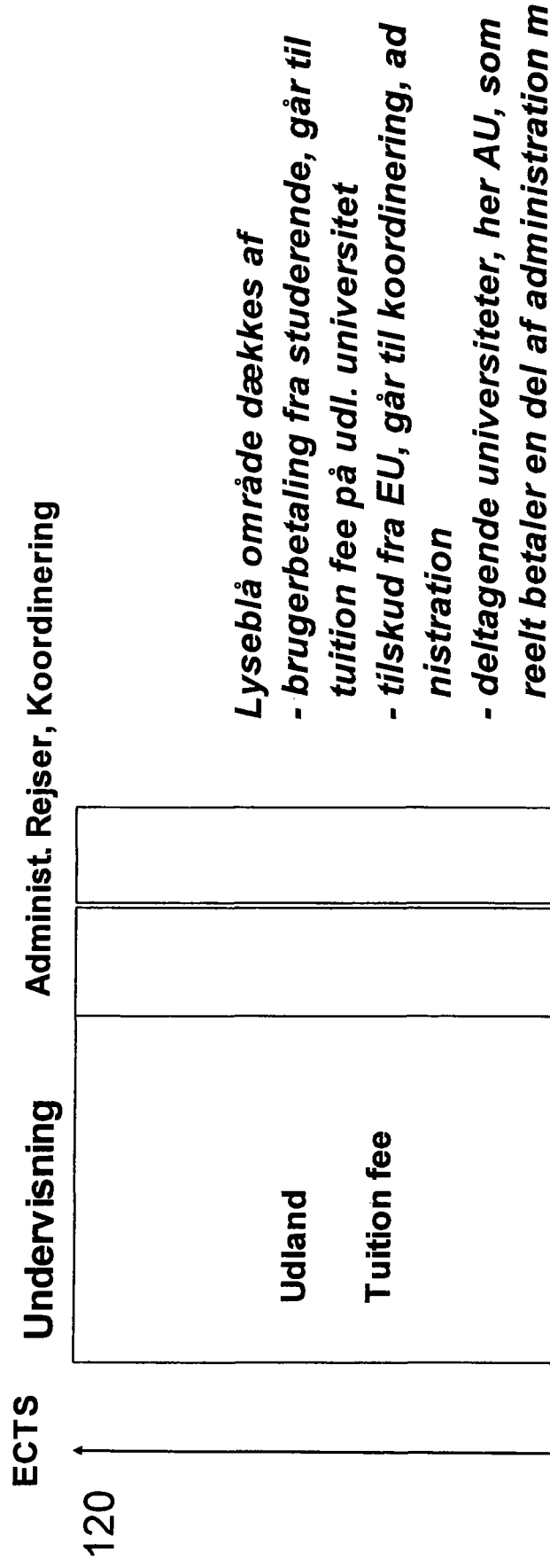
Eksempel: 'E.M. Master Journalism and Media' AU/Journalisthøjskolen i Århus

- **Konsortiepartnere:**
 - AU/Journalisthøjskolen (koordinerer udd.)
 - University of Amsterdam
 - City of London University
 - University of Wales Swansea
 - University of Hamburg
- **Aftale:** Århus + specialeuniversitet optager studerende og udskriver eksamensbevis:
 - 1. semester: Århus
 - 2. semester: Amsterdam
 - 3+4 semester (speciale): London, Swansea el. Hamburg

Eksempel: 'E.M. Master Journalism and Media' AU/Journalisthøjskolen i Århus

Eksempel: 'E.M. Master Journalism and Media' AU/Journalisthøjskolen i Århus

Aktuelle problemstillinger

Studerende optaget:

- 2005-07: afventer at tilbagebetalingskrav fra studerende er på vej
- 2008: afventer løsning: Konsortier rykker kraftigt for at afklare danske partners holdning
 - Finansiering af uddannelse
 - 3. landes studerende har fået fjernet taxametertilskuddet til danske del af uddannelsen (høring om tilskudsbeholdtgørelsen)
- 2009 - : udvalg unger VTU skal finde en fremtidig løsning på finansieringsproblem

Mundus - fremadrettet

Danske Universiteter medvirker gerne til at finde en fremadrettet løsning på danske universiteters deltagelse i Mundus-programmet. Denne løsning skal tage hensyn til:

- økonomien i Mundus-programmer
- EU-lovgivning

Afgørende vigtigt at få løst problemet af hensyn til dansk deltagelse i fremtidige europæiske samarbejder - dvs. vigtigt at undgå at vi trækker os eller ikke lever op til aftalerne hvis vi skal forblive pålidelige og attraktive partnere for andre gode europæiske universiteter!!!

DANSKE UNIVERSITETER
UNIVERSITIES DENMARK

Tak for opmærksomheden

www.dkuni.dk

11. april 2008
J.nr. 2008-1040-01
RH/-

Direkte tlf. 33 92 54 06
rh@dkuni.dk

**Dagsorden for møde mellem Danske Universiteter og Folketingets
Udvalg for Videnskab og Teknologi samt Uddannelsesudvalg**

Mødet med efterfølgende middag afholdes tirsdag den 15. april 2008 kl. 17.30 til ca. 21.00 på IT-Universitetet, Rued Langgaards Vej 7, 2300 København S.

Dagsorden

Velkomst ved IT-Universitetet i København

1. Præsentation af Danske Universiteter
Ved bestyrelsesformand Johannes Due, Syddansk Universitet, formand for Formandskollegiet
2. Regelforenklning og frihedsgrader
Ved bestyrelsesformand Johannes Due, Syddansk Universitet, formand for Formandskollegiet
3. Universiteternes bevillinger
Ved rektor Jens Oddershede, Syddansk Universitet, formand for Rektor-kollegiet
 - a. Globaliseringsmidler, herunder basismidler og implementering
 - b. Model til fordeling af basismidler efter resultater
 - c. Overhead
4. Erasmus Mundus
Ved prorektor Nina Smith, Aarhus Universitet

**Danske Universiteter og Folketingets Udvalg for Viden-
skab og Teknologi samt Uddannelsesudvalg**

Materiale i forbindelse med møde den 15. april 2008

Indeholder notater vedrørende

- Præsentation af Danske Universiteter
- Handlefrihed og selveje
- Universiteternes bevillinger
- Basismidler og konkurrenceudsatte midler
- Overhead og ændring af overheadsatser
- Model til fordeling af basismidler efter resultater
- Erasmus Mundus

DANSKE UNIVERSITETER

UNIVERSITIES DENMARK

11. april 2008
J.nr. 2008-1040-01
RH/-

Direkte tlf. 33 92 54 06
rh@dkuni.dk

Danske Universiteter

Danske Universiteter er de danske universiteters interesseorganisation. Organisationen fremmer universiteternes indbyrdes samarbejde og universitetssektorens synlighed og gennemslagskraft i ind- og udland.

Danske Universiteter repræsenterer de danske universiteters fælles interesser i forhold til det øvrige samfund, herunder myndigheder og organisationer i Danmark, i Europa og i resten af verden.

Danske Universiteter behandler uddannelses- og forskningspolitiske spørgsmål på eget initiativ eller efter anmodning fra Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, andre ministerier, myndigheder eller organisationer.

Danske Universiteters politik fastlægges i et arbejdsprogram og koordineres af et præsidium. I øvrigt er fordelingen af sagsområder mellem Formandskollegium og Rektorkollegium den samme som arbejdsdelingen mellem formand og rektor på det enkelte universitet.

Danske Universiteter har Rektorkollegiets formand som talsmand.

Universitet	Formandskollegiet	Rektorkollegiet
Københavns Universitet	Bodil Nyboe Andersen (næstformand)	Ralf Hemmingsen
Aarhus Universitet	Jens Bigum	Lauritz B. Holm-Nielsen (næstformand)
Syddansk Universitet	Johannes Due (formand)	Jens Oddershede (formand)
Aalborg Universitet	Frank Jensen	Finn Kjærdsdam
Roskilde Universitetscenter	Dorte Olesen	Poul Holm
Danmarks Tekniske Universitet	Mogens Bundgaard-Nielsen	Lars Pallesen
Copenhagen Business School	Anders Knutsen	Finn Junge-Jensen
IT-Universitetet i København	Mogens Munk-Rasmussen	Mads Tofte

Handlefrihed og selveje

Universitetsloven skulle blandt andet skabe grundlag for en professionalisering af universiteternes ledelse og dermed grundlag for, at Folketinget i højere grad kunne overlade ansvaret for at udvikle og udnytte universiteternes potentialer til universiteterne selv.

Internationale erfaringer har vist, at de bedste universiteter i verden har store frihedsgrader, og at det i øvrigt er de universiteter, der har størst frihed, der er bedst til levere gode resultater til samfundet¹.

Der har nu været arbejdet med realiseringen af universitetslovens intentioner i nogle år, og de grundlæggende strukturer og systemer er på plads. Men hverken universiteternes ledelser eller aktører i omverdenen har oplevet det, som om universiteterne reelt har fået flere frihedsgrader og større handlerum på vigtige områder.

Senest har et fælles udvalg bestående af embedsmænd fra Universitets- og Bygningsstyrelsen samt repræsentanter for universiteternes øverste ledelsesniveau på en række møder gennemgået en lang række konkrete regler og reguleringer for at se, om nogle af dem måske mest hensigtsmæssigt kunne fjernes.

Det må imidlertid konstateres, at selvom løbende justering af regelværket kan være fornuftig, så er der behov for, at man nu tager fat på anden bølge i etablering af selvejende danske universiteter. Grundlaget skal fortsat være, at Danmark ønsker at have offentlige og offentligt finansierede universiteter, der kan udbyde gratis uddannelser og kan være til gavn og glæde for hele samfundet. Udfordringen består i at fastholde disse principper, samtidig med at universiteterne får den autonomi, der er helt nødvendig for at kunne reagere hurtigt og fleksibelt i den globale konkurrence. Denne anden bølge skal baseres på en videreudvikling af princippet om, at universiteterne overordnet skal levere de ydelser, samfundet efterspørger, og skal redegøre for, hvad deres penge bruges til, samtidig med at ansvaret for at beslutte, hvordan ydelserne i detaljer skal se ud og skal produceres, overlades til det enkelte universitet. Det betyder i praksis, at der er brug for at fjerne – eller i det mindste lempe – den statslige styring på en række områder, som nævnt nedenfor:

Økonomisk handlefrihed

Økonomisk handlefrihed drejer sig – i denne sammenhæng – ikke om, hvor mange midler universiteterne skal have til rådighed. Det handler om at have den

nødvendige frihed til at disponere fornuftigt – både på kort og på langt sigt – og om at have adgang til at udvikle fleksible og effektive procedurer, der passer til de opgaver, der skal løses.

Det er helt afgørende for universiteternes mulighed for at klare sig i den internationale konkurrence, at man kan reagere hurtigt. Omstændelige statslige godkendelsessystemer er hæmmende for effektiv ledelse. Det handler altså ikke om, at universiteterne vil have mulighed for at handle meget anderledes end i dag - men om, at de skal kunne handle meget hurtigere.

Midlet hertil er at udstyre universiteterne med en betragtelig egenkapital, som betyder, at bestyrelsen kan disponere økonomisk med kort varsel. En stor egenkapital kan i praksis kun skaffes gennem en reform af bygningsejerforholdet.

Universiteterne foreslår, at dette sker ved en overdragelse af bygningerne efter det, der er blevet kaldt DTU-modellen. Dette betyder, at universiteterne tilbydes ejendomsretten til bygningerne mod at forpligte sig til en gæld til staten svarende til maksimalt halvdelen af en realistisk ejendomsværdi. Universiteterne overtager forpligtigelsen til at vedligeholde bygningsmassen, og det nuværende system for tilskud til husleje opretholdes. Dette forudsætter, at bygningerne overdrages i en tidssvarende stand.

Frihed til at kontrollere "produktionsapparatet"

Universiteterne skal kunne disponere frit, når det gælder ansættelser af medarbejdere og anskaffelse af udstyr.

Universiteterne skal forvalte de betroede midler med størst mulig omhu og på en måde, så samfundet får det størst mulige udbytte af dem. Dette udbytte kan ikke sikres gennem central kontrol og styring. En central kontrol og styring af ansættelser og anskaffelser gør forvaltningen mindre fleksibel og dermed mindre effektiv og sidste ende dyrere. Konkurrencen tvinger universiteter til at være effektive, og i den sammenhæng er det ikke hensigtsmæssigt, at lønninger og anskaffelser altid er ensrettede, ligesom det i øvrigt ikke altid er fornuftigt at lønne eller anskaffe billigst.

Frihed til at definere og udfylde sin rolle i universitetsverdenen

Hvis et universitet skal kunne tage ansvar for sine resultater, skal det kunne vælge, hvem det vil uddanne, og hvordan det skal gøres. Universiteterne skal selv kunne fastlægge kvalifikationskravene til studerende, der søger optagelse på en given uddannelse, og universiteterne skal også selv kunne fastlægge og udmelde, efter hvilket system og hvilke kriterier, de vil vælge, og hvem de i sidste ende ønsker at optage.

Danske Universiteter konstaterer, at der har været forsøg med at bruge for eksempel optagelsesprøver kombineret med interview til at vælge mellem studerende, der søger optagelse på en given uddannelse. Sådanne forsøg er vigtige og kan give gode ideer til andre universiteter. Men vi har ikke opnået noget, hvis

man blot erstatter det nuværende centrale system med et nyt centralt system, som alle så er tvunget til at bruge. Pointen er, at universiteterne selv skal tage ansvar for at optage de studerende, der har lyst og evne til at gennemføre studiet på de vilkår, der nu engang gælder.

Det betyder ikke, at universiteterne ikke kan bidrage til at løfte mange typer uddannelsesopgaver i samfundet, men det kan så ske efter en konkret vurdering og forhandling om det forventede resultat. Det kan f.eks. i nogle tilfælde være hensigtsmæssigt at optage studerende, der skønnes at skulle bruge lidt ekstra tid på at færdiggøre deres studier, hvis det drejer sig om fag, som omverdenen i særlig grad efterspørger.

Universiteterne skal desuden have bedre muligheder for udbyde og tilrettelægge uddannelser. Der er i dag etableret et omfattende kontrolsystem med etablering af Akkrediteringsrådet. Dette system er et fremskridt i forhold til det hidtidige, hvor godkendelsen af alle uddannelser har ligget hos ministeren. Men det bør snarest justeres, så det f.eks. er et fakultetets faglige niveau og kvalitetssystem, der vurderes, frem for hver eneste ny uddannelse og hver enkelt af de eksisterende 800 uddannelser på universiteterne.

Samfundets indseende med ressourceforbrug og resultater

Danske Universiteter mener, at det er på tide, at universitetslovens intentioner om at overdrage ansvaret for at lede og udvikle universiteterne overdrages til de respektive bestyrelser.

Efter afskaffelsen af de interne kollegiale organer og indførelsen af bestyrelser med eksternt flertal er omfanget af bureaukratiske, statslige kontrolmekanismer øget kraftigt. Universiteterne måles, vejes og detailstyres mere end nogensinde før.

Universiteterne skal naturligvis redegøre for deres resultater. Det skal ske overskueligt og langsigtet, og det er bestyrelserne, der på det omgivende samfunds vegne skal sikre at universiteterne leverer de resultater, der er aftalt med samfundet.

Danske universiteter foreslår, at disse aftaler tager afsæt i udviklingskontrakterne som det væsentlige indholdsmæssige styringssystem. I kontrakterne redegør hvert universitet for de strategiske mål, man vil opnå over en længere periode.

Ved udløbet af kontraktperioden vurderes resultatet og målopfyldelsen.

Wilbert van der Meer

ⁱ Burton Clark, *Creating Entrepreneurial Universities* 1998; Michael Shattock: *Managing Successful Universities*, 2001

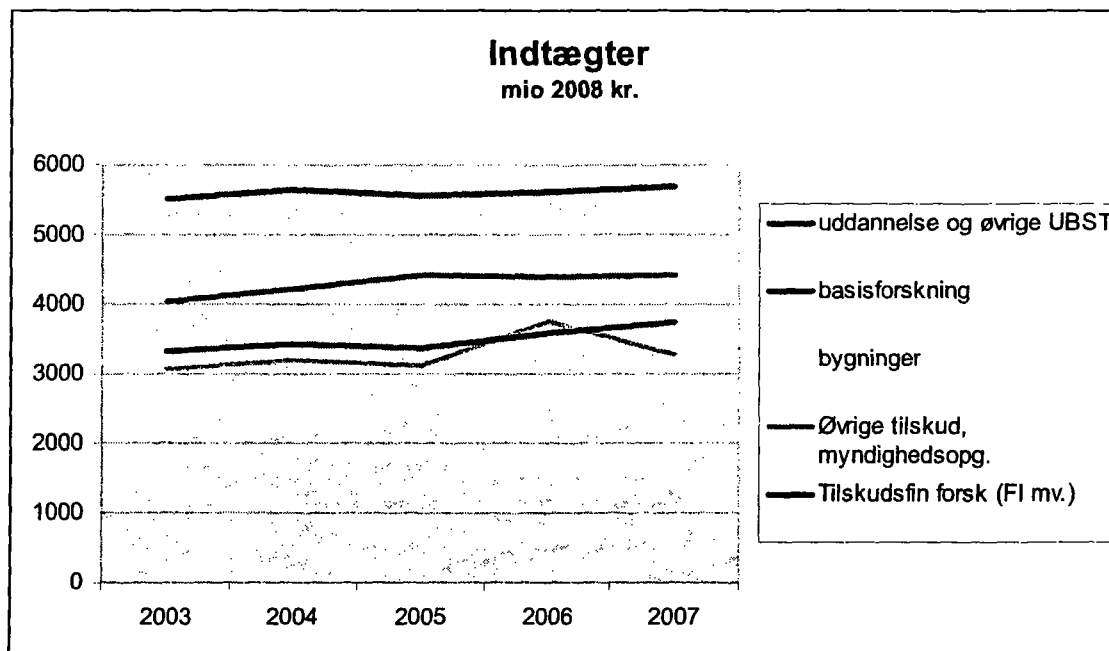
Universiteternes bevillinger

Globaliseringsaftalen har stillet et bevillingsløft til forskning i udsigt. Det er nu langsomt ved at blive udmøntet. Det er meget positivt at Danmark nu i 2009 begynder at flytte sig på dette område. Den internationale konkurrence har bestemt ikke gjort behovet for investeringer i forskning mindre.

Det betyder dog ikke at universiteterne nu flyder i penge. Det er der flere grunde til.

For det første udmøntes midlerne meget langsomt. For det andet består universitetsbevillinger af andet end forskning og på de andre områder, er der i bedste fald stagnation. Investeringerne berører principielt ikke uddannelserne. Selvom flere universiteter er nød til at overføre forskningsmidler til uddannelse, så mangler der investering i uddannelse.

Endelig er der en tendens til, at der tages med den ene hånd hvad der er givet med den anden. Et konkret eksempel er indkøbsbesparelserne, besparelser begrundet i digitalisering og ejendomsskat. Universiteterne pålægges fx indkøbsbesparelser på grund af beregnede mulige besparelser. Men beregningerne er misvisende fordi vores indkøb er anderledes og fordi beregningerne kun gælder den ene vej: når priserne falder på et område pålægges vi besparelser, men når priserne stiger overgennemsnitligt på et andet, sker der jo ikke tilsvarende bevillingsforøgelser. Tilsvarende for ejendomsskatter: universiteterne kompenseres ikke for stigninger i ejendomsskatterne, selvom disse er steget voldsomt de seneste 10 år, men når der så sker en reduktion på enkelte områder på grund af kommunalreformen, så modregnes dette i bevillingen. Vi accepterer naturligvis fuldt ud, at Folketinget kan beslutte en bevillingsreduktion for at få råd til andre ting, men at pakke det ind som "gratis" besparelser, ud fra en påstået afspejling af vores reelle forbrug, er misvisende og rammer i øvrigt tilfældigt.

Som det ses på figuren er der generelt ikke sket de store ændringer i bevillingerne til universiteterne de seneste 5 år. De seneste år er bevillingerne fra forskningsråd mv. steget en del. Dette giver et øget pres på basismidler, da eksterne bevillinger kræver en betydelig medfinansiering fra universitetet.

Uddannelsesbevillinger og bevillinger til øvrige formål, kan ikke adskilles, dels fordi aktiviteterne indholdsmæssigt hænger sammen (fx samlinger, biblioteker) og dels fordi "øvrige formål" bruges af ministeriet som buffer når uddannelsesbevillingen skal passe fx ved taxameterændringer.

Wilbert van der Meer

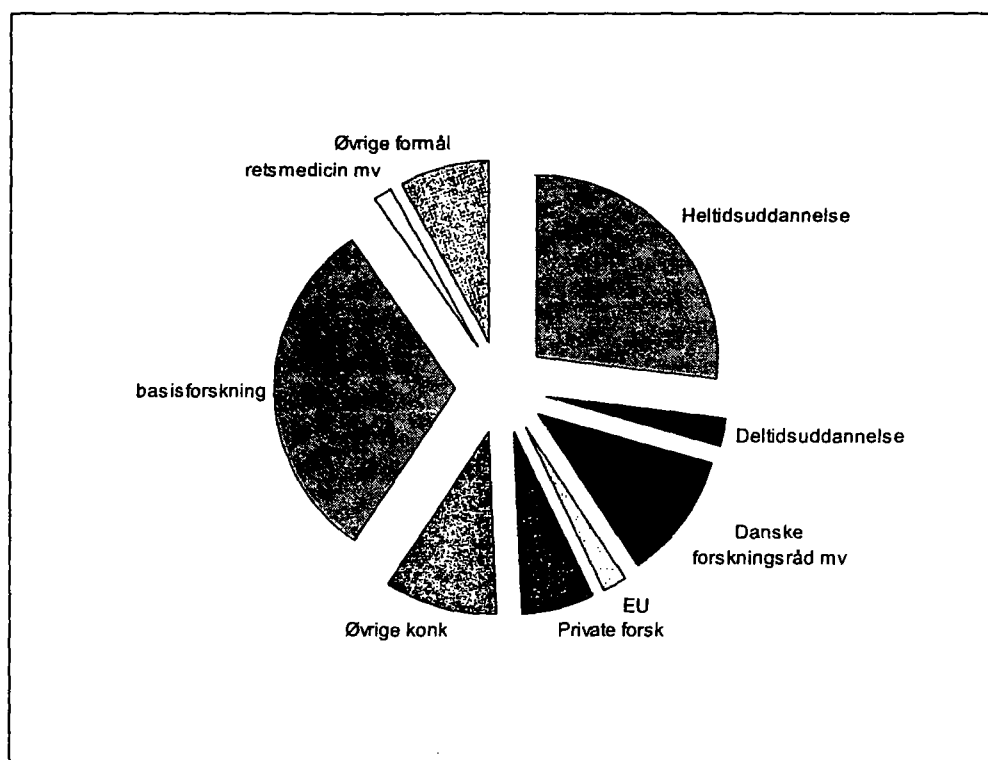

Midler til universiteterne fordelt på basismidler og konkurrenceudsatte midler 2006

Størstedelen af universiteternes midler modtages i dag efter konkurrence mellem universiteterne eller mellem universiteterne og andre institutioner og virksomheder.

60 % af midlerne modtages i konkurrence (blå felter) og 40 % som basismidler (orange felter)

Siden denne opgørelse er sektorforskningen fusioneret med universiteterne. Det vurderes at fordelingen i disse institutioner ikke er meget anderledes end på de oprindelige universiteter. Dertil kommer at sektorforskningen kan blive konkurrenceudsat om et par år, hvorved en endnu større del konkurrenceudsættes.

Wilbert van der Meer

Kilde: Rektorkollegiets nøgletal

Noter:

Huslejetilskud er ikke medtaget i ovenstående, da dette stort set tildeles i samme forhold som de øvrige indtægter.

Indholdet i de enkelte felter og baggrunden for placeringen er som følger:

- Uddannelsesbevillinger er konkurrenceudsatte, da disse direkte og udelukkende afhænger af hvor mange studerende man tiltrækker og hvilke resultater de leverer.
- Internationale studerende er medtaget under heltidsuddannelse.
- Danske forskningsråd består af DFF, DSF, grundforskningsfond, højteknisk mv.
- Private forskningsmidler indeholder privat betalt forskningsvirksomhed og udenlands betalt forskning udover EU (dette kan også være udenlandske institutioner eller myndigheder)
- Øvrige konkurrencemidler er andre tilskudsaktiviteter (ikke forskning), kommerciel virksomhed, finansielle indtægter, udlejning og øvrige indtægter.
- Retsmedicin indeholder den i 2006 ret begrænsede sektorforskningsaktivitet.
- Øvrige formål indeholder primært bevillinger til biblioteker, museer mv
- En del af basisforskningsbevillingen og biblioteksbevillingen er historisk fordelt efter konkurrence bla. efter den såkaldte 50/40/10 model, men dette er ikke markeret i tabellen.

Overhead

I globaliseringsstrategien opstiller regeringen det mål, at en større del af forskningsmidlerne skal fordeles i konkurrence, men det fastslås samtidig, at "bevillingerne skal dække de fulde omkostninger" (s. 76).

Danske Universiteter finder målsætningen om fuld omkostningsdækning meget væsentlig. Ikke mindst hvis en større andel af midlerne uddeles i konkurrence, er det væsentligt, at modtageren ikke "sætter penge til" ved at være god til at tiltrække midler. Allerede i dag er der dygtige institutter, der må sige nej til at konkurrere om midler, fordi de ikke har nok egne midler til medfinansieringen.

Der har i det sidste stykke tid været overvejelser om, hvordan målsætning om fuld omkostningsdækning kan omsættes til praksis. Danske Universiteter ønsker i den forbindelse at gøre opmærksom på forhold, vi mener, bør tages i betragtning i forbindelse med overvejelserne.

Det er væsentligt, at man ikke forveksler de fulde omkostninger ved et forskningsprojekt med administrationsomkostningerne. Man kan forholdsvis nemt regne ud, hvor stor en andel af udgifterne på et universitet, der går til administration og husleje. De indirekte omkostninger ved et forskningsprojekt er imidlertid langt fra kun af denne art. Omkostningerne ved at hjemtage et forskningsprojekt findes i lige så høj grad på selve instituttet, typisk i støttefunktioner, laboratorier, udstyr, databehandling, materialer, laboranter osv. - funktioner, der er helt nødvendige for et projekts gennemførelse, men som ikke har meget med administration og husleje at gøre. Hvis en bevilling skal dække de fulde omkostninger, skal man medregne de langsigtede gennemsnitsomkostninger, på samme måde som det gøres ved indtægtsdækket virksomhed. Herved får man taget højde for alle omkostninger ved projektet også omkostninger, der er reele men kun optræder lejlighedsvis fx barselsorlov, selvforsikringsrisiko, løn i afskedigelsesperioder mv.

Det er vanskeligt at skelne mellem medfinansiering og overhead, og begreberne bruges ofte overlappende. Mange vil definere overhead som den del af omkostningerne ved et projekt, der skal dække udgifter uden for selve forskningsprojektet. Medfinansiering er derimod værtsinstitutionens eget bidrag til projektets omkostninger.

Man kan godt forsøge at skelne mellem de direkte forskningsudgifter, hvoraf en del ofte afholdes af universitetet, og så de nødvendige følgeomkostninger, men grænserne er flydende, fx når det gælder udstyr, kompetenceudvikling, rejser, IT, forskerstuderende, forskningsassistenter mv.

Dertil kommer, at en sådan skelnen sådan set ikke er afgørende, når det gælder målsætningen om, at der skal ske en fuld omkostningsdækning. Hvis der skal opnås fuld omkostningsdækning, er overhead og medfinansiering samme problemstilling. Både i den situation hvor der ikke betales fuldt overhead eller hvor der forudsættes stor medfinansiering, vil de universiteter eller det institut, der tiltrækker mange projekter, blive "straffet" økonomisk.

Til illustration af problemstillingen har Aarhus Universitet lavet et skøn over de samlede udgifter ved eksternt finansierede forskningsprojekter ved universitetet. Det fremgår heraf, at universitetets samlede egenfinansiering er lidt større end den bevilling, der modtages.

Tabel 3. Nøgletal for modtagelse af eksterne forskningsmidler		
En stigning på 100 mio. kr. i eksterne forskningsmidler kræver:		
Mio. kr.	SUN, TEK, NAT	HUM, SAM
Support (huseje, ejendomsskøl, bygningsdrift, engangsumkostninger, administration, bibliotek it, licenser m.v.)	85,7	63
Faglig medfinansiering	40,2	21,9
"Risikokapital" (omkostninger til ansøgning, initialinvestering, mellemfinansiering i perioder med slip i ekstern finansiering, barsel, sygdom, løn i afskædelsesperiode osv.)	13,1	6,3
I alt pr. 100 mio. kr.	139	91,2

Som man kunne forvente, er der forskel på de faglige hovedområder, men det bemærkes dog, at problemet med et krav om høj egenfinansiering bestemt ikke kun er aktuelt for de udstyrstunge våde områder.

Opgørelsen skal læses med det forbehold, at beregningen fra AU kun er et skøn, der skal illustrere problemstillingen. Situationen kan ligeledes se anderledes ud på andre universiteter. Beregningerne illustrerer imidlertid med stor tydelighed, at vi i dag er meget langt fra regeringens mål om fuld omkostningsdækning.

Som det vil være bekendt, er det ikke kun i Danmark, at der er bestræbelser i gang på at etablere fuld omkostningsdækning ved forskningsprojekter. Dette ses i mange europæiske lande, hvoraf visse endda har belønningssystemer, i form af en "top up"-bevilling, hvis universiteterne fx hjemtager europæiske bevillinger. Det er besluttet, at også EU's forskningsbevillinger fremover skal kalkuleres efter et full cost-princip. Dette betyder, at vi allerede i dag er i den situation, at forskningsprojekter støttet af forskningsrådene mv. kræver en større egenfinansiering end projekter, der støttes fra EU. Vi anbefaler, at de danske regler udarbejdes efter de samme principper som EU's regler.

Det er afgørende for Danske Universiteter, at de planlagte forøgelse af forskningsfinansieringen indeholder etablering af en reel fuld omkostningsdækning. For den enkelte bevillingsgiver kan det være fristende at afstå fra fuld omkostningsdækning for at kunne sætte flere projekter i gang. Det fører imidlertid ikke til mere forskning totalt set og bør derfor undgås. Kun hvis der etableres fuld omkostningsdækning, vil uhensigtsmæssige incitamentsvirkninger kunne undgås.

Hvilke typer udgifter er knyttet til et eksternt forskningsprojekt?

Der er tit forvirring om brugen af medfinansiering og overhead. Universitetet kan i princip medfinansiere alle mulige typer af omkostninger og der er ikke enighed om på hvilket beløb overhead skal beregnes, og slet ikke med hvor stor en procent.

På europæisk plan anvendes i stigende grad betegnelsen "full cost" til beskrive udgifter tilknyttet eksterne forskningsprojekter. Denne terminologi passer regeringens udmeldinger. Således tales der i globaliseringsoplægget om, at bevillinger til forskningsprojekterne skal dække de fulde omkostninger.

Man kan opstille udgifterne til et forskningsprojekt i en slags lagkage.

Direkte faglige udgifter	Udgifter til forskningspersonalet til det pågældende projekt. Vi typisk dels finansieres af ekstern bevillingsgiver og dels af universitetet selv (fx professorens egen tid)
Indirekte faglige udgifter	Støttefunktioner som laboratorium, udstyr, materialer, laboranter mv. Opgøres i praksis ofte som udgifterne på instituttet
Risikokapital	Udgifter, der skyldes eksterne projekter som sådan, men som ikke nødvendigvis kan henføres til enkelte projekt. Fx mellemfinansiering, barsel, sygdom, løn i afskedigungsperiode, selvforsikringsrisiko.
Bygninger og bygningsdrift	Bygninger er mere end husleje. Bygningsdriften udgør typisk i størrelsesordenen 60% af huslejeudgiften, og består bla. af vedligeholdelse, service, el, varme og ejendomsskat.
Administration mv.	Dels udgifter til administration af bevillingerne mv., men også bidrag til generel ledelse, kantine, IT, bibliotek, licenser mv.

Der kan som nævnt finde medfinansiering sted af alle typer udgifter.

Et regneeksempel fra den danske universitetssektor viser, at overhead procenten, der beregnes af bevillingsgiverens bevilling til det faglige projekt, beløber sig til over 100, hvis den både skal dække de fulde omkostninger, dvs. universitetets egne direkte forskningsudgifter, de indirekte faglige udgifter, risikokapitalen, bygningerne og administrationen.

Man kan sammenligne fuld omkostningsdækning med beregningen af de langsigtede gennemsnitsomkostninger, som skal foretages ved indtægtsdækket virksomhed.

Wilbert van der Meer

Ændring af overheadsats

Der foregår i øjeblikket overvejelser om ændringer i overhead satserne. Foreløbig er det besluttet at satsen hæves til 35% i 2008.

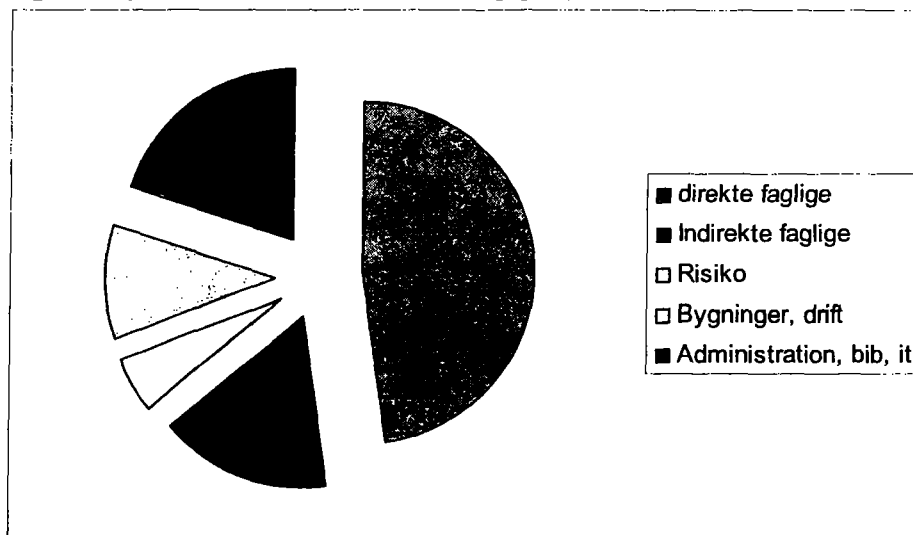
Dette er umiddelbart en neutral ændring idet de 35% stort set svarer til de nuværende 20% plus bygningstaxameteret, der de seneste år har været på 12,65%.

Der er dog en væsentlig ændring. De 35% gives nemlig kun på statslige bevillinger, mens bygningstaxameteret også har været givet på forskningsprojekter finansieret af private eller internationale midler. Der kompenseres for dette ved at tilbageføre midler svarende til tilskuddet til dette i 2007, men da private og internationale midler er i vækst, kommer denne del af øvelsen til at koste universiteterne penge.

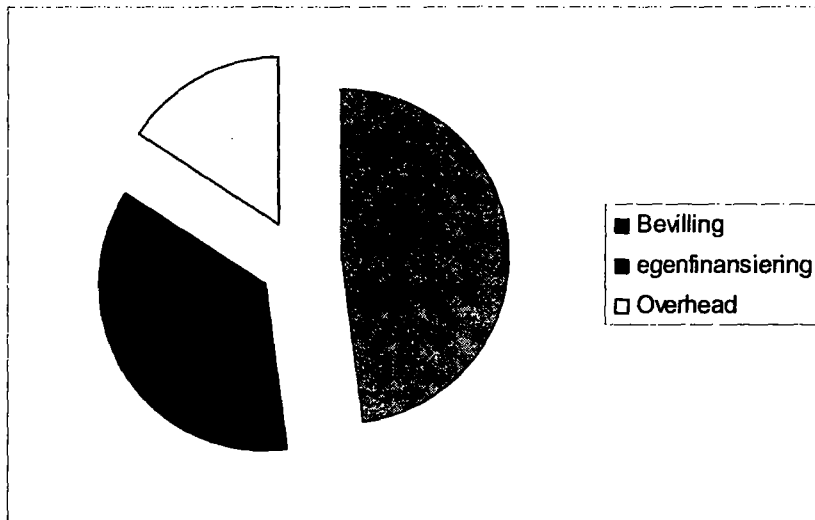
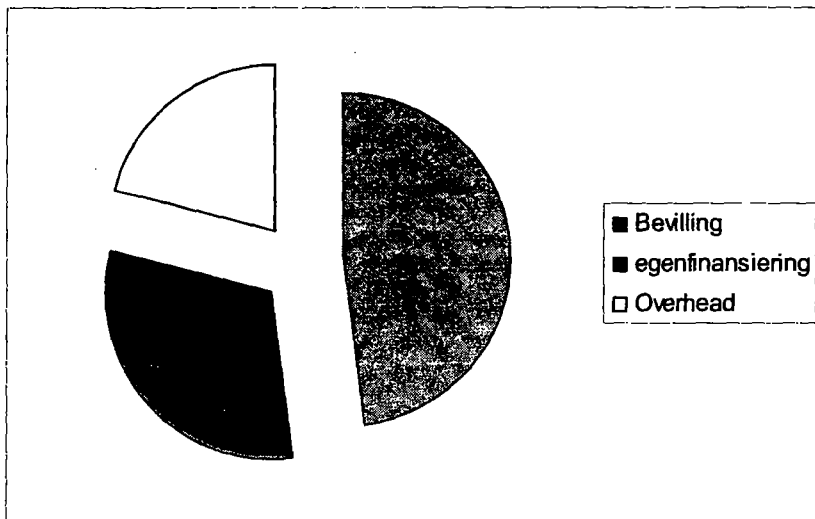
Det er aftalt, at der senere på året skal laves en politisk aftale om den fremtidige overheadsats. Størrelsen af denne sats er naturligvis afgørende for universiteterne, og har stor betydning for i hvor høj grad universiteternes øvrige midler fortsat skal bruges til at betale medfinansiere forskningsprojekter.

På baggrund af en analyse foretaget på Aarhus Universitet, kan udgifterne til et forskningsprojekt i gennemsnit opgøres som i nedenstående figur. Det skal understreges, at der er tale om et gennemsnit som indeholder et element af skøn, men vi mener at den dækkende illustrerer størrelsesforholdene.

Fig 1. Udgifter til et eksternt forskningsprojekt

Universitetet bidrager til disse udgifter i et betydeligt omfang.

Fig 2. Egenfinansierings andel ved overhead procent på 35 (i dag)**Fig 3. Egenfinansierings andel ved overhead procent på 44 (forslag)**

Som det fremgår, er universiteternes medfinansiering ganske betragtelig. Selv ved en hævet overheadsats på 44 er vi langt fra fuld omkostningsdækning. I en tid hvor de eksterne forskningsmidler stiger, lægger dette naturligvis et stort pres på basisbevillingerne, og kan betyde at de bedste miljøer må afholde sig fra at søge pga. manglende mulighed for at stille med egenfinansiering.

Wilbert van der Meer

11. april 2008
J.nr. 2008-6203-01
RH

Model til fordeling af basismidler efter resultater

Danske Universiteter har siden efteråret 2006 været i løbende dialog med Videnskabsministeriet vedrørende udviklingen af en model til fordeling af basismidler efter resultater.

Der har fra Videnskabsministeriet været fremlagt forskellige modelforslag. Universiteternes forslag til Videnskabsministeriet var i 2006, at der gradvist indføres en algoritmisk model til fordeling af institutionsmidler. Modellen burde bestå af meget få parametre, f.eks. den eksisterende 50-40-10-model suppleret af en parameter for forskningskvalitet.

Midler til forskning ville således blive fordelt efter universiteternes evne til at tiltrække og uddanne studerende (50 procent), deres evne til at tiltrække eksterne forskningsmidler (40 procent) og deres evne til at uddanne ph.d.'ere herunder også ErhvervsPhD'er (10 procent). Denne model kunne udvides med et mål forskningskvalitet.

Det var og er i dag centralt for universiteterne, at den endelige model bliver simpel og gennemskuelig, således at der fra ledelsesside er grundlag for strategisk planlægning samt, at modellen hos universiteternes medarbejdere ikke opleves som arbitrær. Det er derfor også vigtigt, at modellen ikke leder til markante udsving i universiteternes bevillinger fra år til andet. Derudover må modellen ikke lede til en rangordning af universiteterne, da dette vil være usagligt givet universiteternes forskelligheder. Endelig bør en ny model til fordeling af basismidler afprøves grundigt på virkelige tal, før den implementeres.

**Notat
om Erasmus Mundus**

9. april 2008
J.nr. 2008-8410-01
JR

Danske Universiteter finder det vigtigt, at danske universiteter kan deltage i internationale samarbejder, herunder Erasmus Mundus-uddannelser. Det er en forudsætning for, at danske uddannelser kan agere på det globale uddannelsesmarked og sikre uddannelser af høj international kvalitet.

Derfor er Danske Universiteter glad for, at Universitets- og Bygningsstyrelsen har nedsat en arbejdsgruppe til at komme med et udspil om, hvordan det fremover kan sikres, at danske universiteter kan indgå i disse samarbejder. Universiteterne er fortrøstningsfulde i forhold til, at der politisk kan findes en løsning på dette - fremadrettet.

Overordnede principper for danske universiteters deltagelse i Erasmus Mundus-programmer

- Erasmus Mundus-uddannelser er eliteuddannelser, hvor danske universiteter har mulighed for at indgå tæt samarbejder med universiteter og uddannelsesmiljøer i EU på høj internationalt niveau. Det er i Danmarks og de danske universiteters interesse, at dette samarbejde styrkes – blandt andet gennem deltagelse i Mundus-uddannelser.
- Bliver det for besværligt eller stilles der fra dansk side for mange krav til et samarbejde omkring Mundus-uddannelserne, kan det ikke forventes, at Europas bedste universiteter vil tilpasse sig og indordne sig; der må skabes fleksible rammer for dette samarbejde i alle deltagerlande.
- Universiteterne er enige i, at der skal findes en model, hvor danske studerende kan deltage gratis i disse uddannelser – og derfor er det vigtigt, at Mundus-udvalget kommer med forslag hertil.

EU-regler

Man skal indtænke EU's regler i forhold til den danske lovgivning. Danmark har skrevet under på, at vi ønsker at deltage i Mundus-uddannelser på de givne vilkår, og Danmark har godkendt uddannelser inden for Mundus-program; det er derfor ikke holdbart alene at se på uddannelserne ud fra et dansk regelsæt.

Det er derfor også vigtigt at understrege, at danske universiteter alene har deltaget i Erasmus Mundus-uddannelser, som er godkendt af det danske videnskabsministerium, og at universiteter har orienteret ministeriet om praksis i forbindelse med deres deltagelse i Mundus-uddannelser gennem de seneste 3-4 år.

Studieafgift

Hvis danske universiteter ikke kan tage konsortieafgift for studerende på disse uddannelser, er det ikke muligt at indgå i Mundus-samarbejder, da langt de fleste samarbejdsuniversiteter opkræver studieafgift i et eller andet omfang. Studerende, der optages på en Erasmus Mundus-uddannelser, som et dansk universitet deltager i, kan kun optages herpå, hvis der betales studieafgift til de udenlandske samarbejdsuniversiteter, hvis disse opkræver studieafgift.

Langt de fleste europæiske uddannelser tager studieafgift i et eller andet omfang, og danske universiteter kan ikke indgå samarbejder med disse universiteter, hvis der ikke må opkræves studieafgift for Mundus-uddannelserne.

Erasmus Mundus-reglerne, der følger EU-princippet inden for hvilket alle studerende fra EU/EØS-lande skal sidestilles, betyder, at hvis uddannelserne skal være gratis for danske studerende, skal de også være gratis for studerende fra alle andre EU/EØS-lande.

Der kan formentlig findes løsninger herpå, således at danske studerende ikke opkræves studieafgift - fx ved at bruge udlandsstipendieordningen. Det er vigtigt at lade den nedsatte arbejdsgruppe se på hvilke lovgivningsmæssige ændringer, der er nødvendige.

Balance og udveksling

Der er blevet talt en del om balance i de studerende inden for uddannelserne, det vil sige balance mellem udrejsende danske studerende og indrejsende udenlandske studerende. Det er vigtigt at understrege, at det ikke er muligt at tale balance i udveksling inden for EU, fordi danske universiteter skal behandle EU-studerende på linje med danske studerende og derfor ikke kan afvise studerende fra denne gruppe med henvisning til, at det giver ubalance i udvekslingen af studerende.

Optag 2008

Der er endnu ikke fundet en endelig afklaring af, hvordan universiteterne skal håndtere optaget af Mundus-studerende i 2008. Det er nødvendigt, at der meget snart findes en brugbar løsning for 2008.

Øvrige samarbejder

Det er vigtigt, at der findes en løsning på Mundus-uddannelserne, men man skal samtidig være opmærksom på, at disse problemer generelt gælder fællesuddannelser og parallelgrader, herunder kandidatuddannelsen Nordic Master, som Nordisk Ministerråd er initiativtager til. I forhold til deltagelse i Nordic Master-programmer opstår det modsatte problem, fordi Danmark som det eneste skandinaviske land opkræver studieafgift for studerende fra lande uden for EU/EØS. Det vil sige, at Danmarks skal opkræve studieafgift for en gruppe studerende, som kan læse gratis i de øvrige skandinaviske lande. Samme problematik kan derfor findes selv inden for uddannelsessamarbejder inden for Norden.

Det er derfor vigtigt, at de løsninger, der findes, ikke bare indtænker Mundus-regelsættet, men også andre samarbejdsflader.